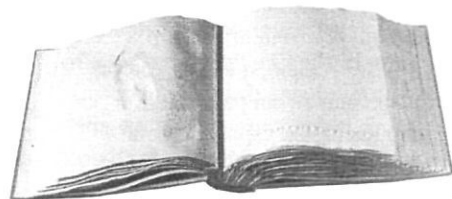

Les veus de les cegueses

crònica

Les mirades del cec i del vident s'han trobat i s'han reconegut a l'exposició «Cegueses», instal·lada en tres espais de la ciutat: el Museu d'Art de Girona, la Casa de Cultura Bisbe Lorenzana i l'Hospital Josep Trueta. Cada muntatge explora les diverses lectures de la visió i la ceguesa des de la perspectiva de l'art, el cinema, la filosofia, la literatura, la ciència, l'arquitectura o la mitologia, sempre amb la voluntat explícita d'«interrompre la mirada que no cerca res, la mirada que no interroga». Perquè un dels principals propòsits de l'exposició és mostrar-nos de quina manera l'univers del cec i el del vident s'aproximen i es confonen.

Se m'acut, primer de tot, que en la ceguesa un deu haver de desenvolupar extraordinàriament el sentit del tacte. És una necessitat instintiva apresada en la infantesa, quan de petits algú ens tapava els ulls amb una bena perquè juguèssim a trobar-lo: el primer impuls sempre era estirar els braços endavant buscant alguna cosa per tocar. De fet, diem que anem a les palpentes quan de sobte, de nit, una avaria ens deixa sense llum a casa. Igual que quan jugàvem a no veure-hi, avancem per les habitacions conegudes com si fóssim fantasmes, entrebancant-nos amb els mobles, fregant inesperadament el marc d'una porta, fent caure algun objecte que no prevèiem amb les mans inexpertes, maldestres en l'obscuritat. Una persona, en la ceguesa forçada, queda estranyament atrapada en la seva

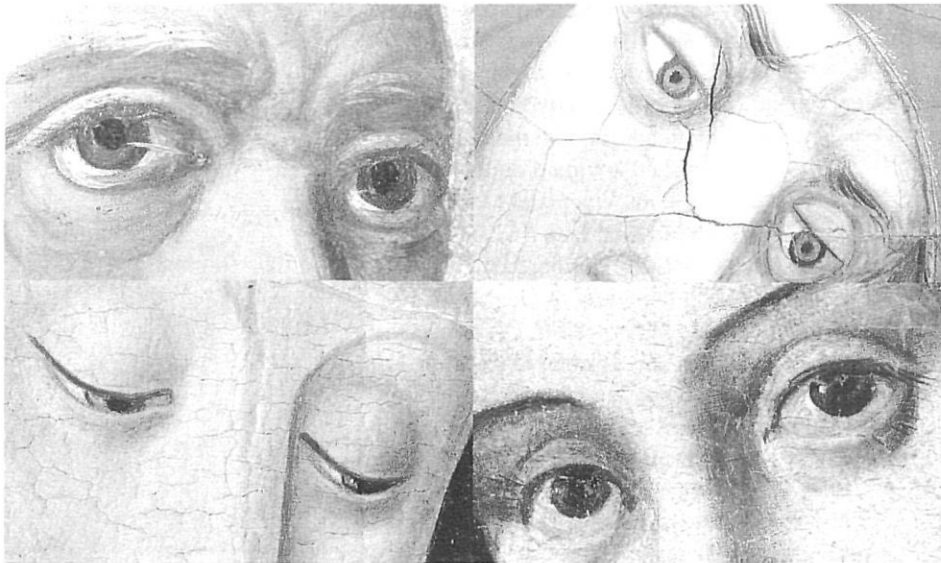
solitud. I no obstant això, segur que en la foscor, no veient res, sabent que la mirada no trobarà cap punt de llum on refugiar-se, encara mantenim els ulls ben oberts. No hi ha cap altre sentit en el qual dipositem una confiança tan cega.

És possible que obrim els ulls tot i estant a les fosques perquè hi ha moltes maneres de mirar. Una d'elles és per mitjà de la memòria. En l'apagada de llum, per exemple, ens orientem reproduint els passos que ja teníem apresos. Recordo haver vist en una pel·lícula una escena en què un nen prodigi dels escacs havia quedat paralytitzat mirant estúpidament les peces del tauler, incapaç de respondre a la responsabilitat que li exigia un moment decisiu del joc. El seu oponent i mestre, molest per l'espera, llançava aleshores amb fúria totes les peces a terra amb un cop de braç, es mirava el nen, atònit davant l'escaquer buit, i li ordenava: «Mou la peça ara!» I el nen prenia amb els dits algun objecte invisible i el desplaçava. Pot ser que la vista, a vegades, arribi a fer-nos nosa?

Giacometti solia tancar els ulls quan modelava algunes escultures amb fang. Deixava que els dits penetressin la matèria dirigits únicament per l'instint i la memòria d'altres cossos; resseguia amb el tacte la superfície humida i dúctil

A sota i a l'altra pàgina, fragments del cartell de l'exposició. A dalt, a la dreta, "Las tiendas desmontadas" (1993) de Miquel Barceló.

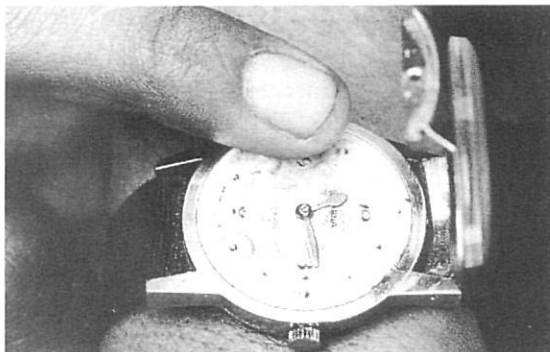

d'aquell tros de terra apartant-ne la mirada, voluntàriament closa i cega, perquè res no perturbés la cerimònia íntima. Jean Genet va escriure que Giacometti mostrava en la seva obra «allò que quedarà de l'home quan hagin desaparegut les aparences» perquè havia sabut «allunyar el que molestava la seva mirada».

La nostra percepció del món se sosté en innombrables aberracions de la vista. A l'estiu, estirats a la sorra de la platja, tanquem els ulls perquè el sol ens visiti sense ferir-nos, i a vegades ens sembla que distingim, contra el tou intern de

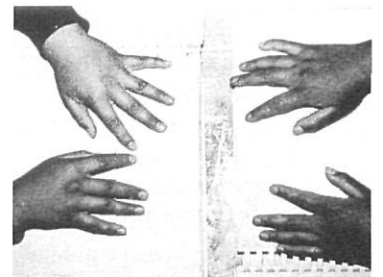
A sota i a la dreta, treball de J. M. Oliveras realitzat l'any 1984 a Mèxic DF.

les parpelles enrogides per la calor, unes taques minúscules de color fosc que es belluguen inquietes entre fulguracions de llum. És una imatge semblant a la que deuen veure els científics quan examinen algun tipus de bacteri a través de la lent del microscopi. Un oftalmòleg diagnosticaria que tenim la còrnia bruta. Com en *La muntanya màgica* de Thomas Mann, en què tots els personatges tenien unes dècimes de febre, en el món real tots patim algun defecte de la visió. Pocs instruments de la percepció tan perfectes com l'ull han estat dotats d'uns sistemes tan sofisticats d'engany. El món mateix potser no és res més que un gran ull defectuós que ens passem la vida intentant enfocar correctament.

Per això retinc de la visita a l'exposició aquell túnel de plàstic on s'iniciava el muntatge de la Casa de Cultura i que vaig provar de travessar amb els ulls tancats, per identificar els diferents materials que havien

col·locat en el trajecte guiant-me només del so que feien en trepitjar-los. I una làmina d'un llibre antic de medicina on hi havia reproduït tot l'instrumental que requereix la cirurgia de l'ull: uns bisturís extremadament delicats, d'una finesa diamantina. Però sobretot en conservo la fotografia d'una persona cega de naixement, que no ha conegut mai la llum, que havia descrit a Sophie Calle la imatge precisa i detallada d'un paisatge infinitament més bell que cap dels que hàgim pogut veure els vidents invocant tan sols el tacte de l'herba, l'olor de

la terra mollà o el soroll de la brisa. Estimo Sophie Calle per haver-nos regalat la veu meravellosa dels qui creïem que no hi veïem. I les veus, les dels cecs i les dels que no ho són, escrites al fons dels calaixos d'una biblioteca que es torna muda si no som nosaltres qui fem l'esforç d'anar a buscar-les, se'ns apareixen com unes guies magnífiques en aquest recorregut per les mirades que habiten les nostres cegueses, de manera que al final podríem exclamar-nos, com Borges, de «la maestría de Dios, que en magnífica ironía me dio a la vez los libros y la noche».

EVA VÀZQUEZ